

Beknopt Overzicht

DER

STAATS-, PROVINCIALE- EN

GEMEENTE-INRICHTING

VAN

NEDERLAND.

—•••••—

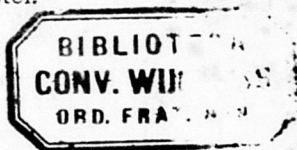
Ten gebruike
der Studenten aan het Seminarie 1^e Sectie
te St. Michiels-Gestel.

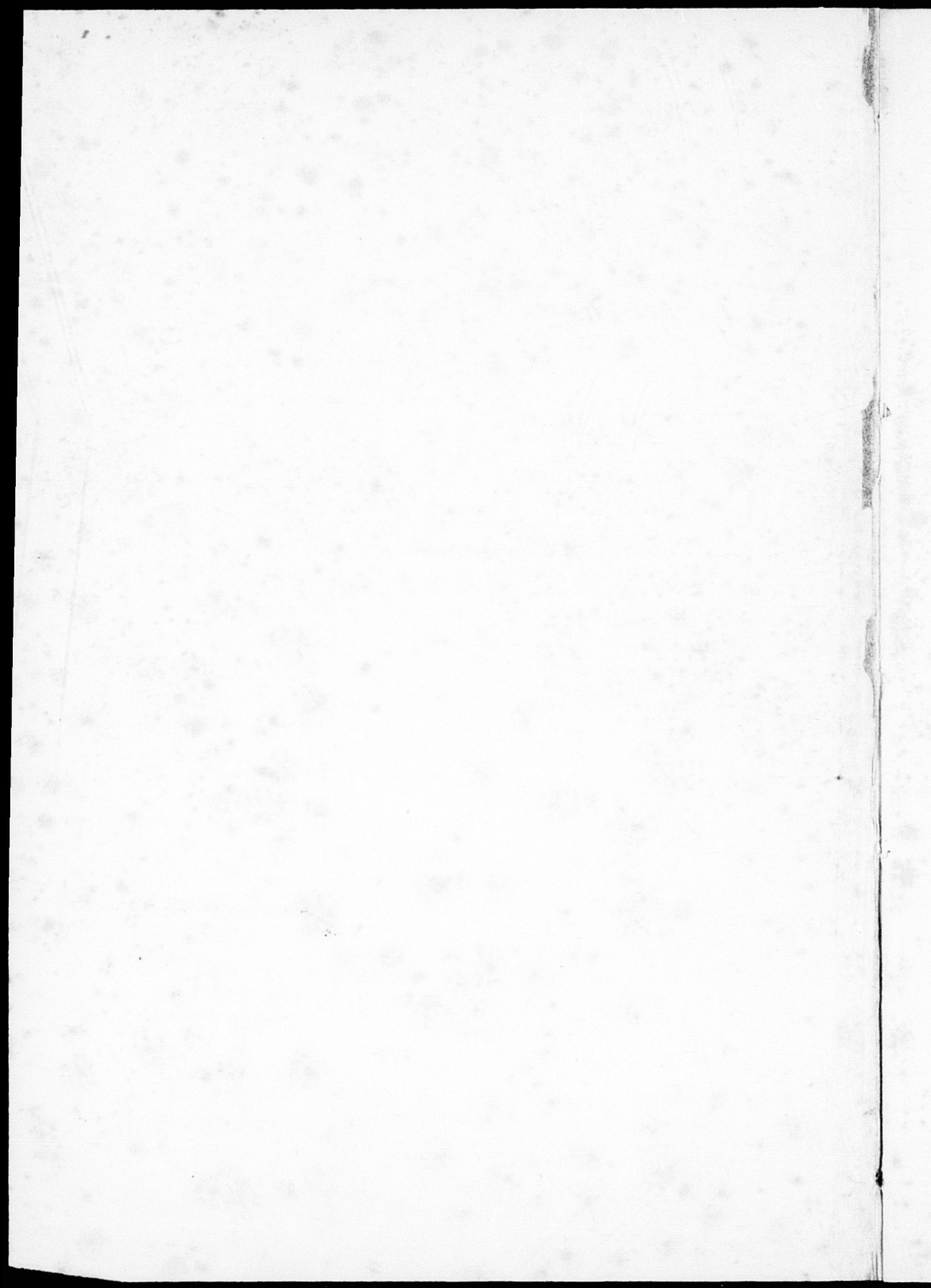

TILBURG,

SNELPERSDRUK VAN W. BERGMANS.

1892.

BEKNOPT OVERZICHT

DER

Staats-, Provinciale- en Gemeente-inrichting van Nederland.

— 101 —

- I. Welke is de **regeeringsvorm** van ons Vaderland?—
en geef verder eene verklaring van uw antwoord.

Antw. ad 1um Nederland is eene **erfelijke, constitutioneele monarchie**.

ad 2um Verklaring.

a. Eene **monarchie**, omdat het Staatsgezag aan één persoon is toevertrouwd, die in ons land den titel draagt van *Koning* der Nederlanden. (Sedert het overlijden van Z. M. Willem III, 23 Nov. 1890, is 's Konings eenige dochter *Wilhelmina*, geb. 31 Aug. 1880, Koningin der Nederlanden.)

b. Eene **constitutioneele** (grondwettige) monarchie, omdat zij is niet absoluut of onbeperkt, zoodat de monarch naar willekeur over het gezag beschikken kan, — maar *beperkt*, tew. door eene *Constitutie of Grondwet*, d. i. eene wet, waarbij de wederzijdsche rechten en verplichtingen van den Vorst en het Volk en in algemeene trekken de wijze, waarop de algemeene belangen moeten behartigd worden, uitdrukkelijk zijn aangegeven.

Deze grondslagen van ons Staatsbestuur, neergelegd in de Grondwet, zijn uitgewerkt in tal van *wetten*, die daaruit voortvloeien of er mede samenhangen. (*Organieke wetten*).

Onze tegenwoordige Grondwet werd in 1848 door eene groote meerderheid der Volksvertegenwoordiging aangenomen en den 3^{den} November van dat jaar plechtig afgekondigd. In 1887 onder het Ministerie Heemskerk werd zij van eenige minder gewenschte voorschriften ontdaan, en in andere, vooral wat de uitbreiding van het kiesrecht betreft, *gewijzigd*.

Aann. Tot het brengen van veranderingen in de Grondwet (*Grondwetsherziening*) wordt gevorderd:

a. Bij wet moet worden aangenomen, dat er grond bestaat, de voorgestelde verandering in overweging te nemen.

b. Daarna worden de beide Kamers der Staten-Generaal ontbonden en het voorstel door de nieuwe Kamers in beraadslaging genomen.

c. Voor de aanneming wordt dan eene meerderheid van twee derden der uitgebrachte stemmen vereischt. Zie Grondw. art. 194—197.

c. Eene *erfelijke* monarchie, (in tegenstelling met een *kiesrijk*) omdat de monarch telkens door zijn naasten recht-hebbenden bloedverwant wordt opgevolgd.

De Kroon der Nederlanden is *erfelijk bij recht van eerstgeboorte* in het Huis van Oranje-Nassau *in de mannelijke linie*, — en eerst dan, wanneer geen mannelijke nakomelingen van Koning Willem I langs de mannelijke lijn meer aanwezig zijn, ook *in de vrouwelijke linie*. Zie verder Grondw. Hoofdst. 2, afd. 1. De vermoedelijke erfgenaam der Kroon voert den titel van Prins van Oranje. Gr. art. 29.

Aann. 1. Een huwelijk, aangegaan door een Koning of eene Koningin buiten gemeen overleg met de Staten-Generaal, of door een Prins of eene Prinses buiten de toestemming van den Koning en de Staten-Generaal, sluit de daaruit voortspuitenden van de opvolging uit en maakt de Koningin en de Prinsessen zelven onbevoegd tot de regeering.

2. Na het aanvaarden der regeering wordt de Koning te Amsterdam in eene vereenigde vergadering der Staten-Generaal plechtig ingehuldigd en zweert hij tevens trouw aan de Grondwet. Grondw. art. 51—53.

3. Hij kan geene vreemde Kroon dragen, met uitzondering van die van Luxemburg. Grondw. art. 23. Na den dood van den Koning-Groothertog Willem III in 1890 aanvaardde echter de onttroonde hertog van Nassau, Adolf, de regeering van het Groothertogdom Luxemburg, waar de vrouwen van de troonsopvolging zijn uitgesloten.

II. Welke is in hoofdzaak de **macht des Konings?**

Antw. 1° De **wetgevende macht**, die hij echter deelt met de Staten-Generaal. Gr. art. 109. Zie vraag VII.

2° De uitvoerende macht. Gr. art. 55. Zie vraag VIII.

3° De Koning verklaart oorlog en sluit vrede, heeft het opperbestuur (1) der Koloniën, der buitenlandsche betrekkingen, der algemeene geldmiddelen, het oppergezag over land- en zeemacht, enz. en nog vele andere rechten, begrepen onder den naam van **Prerogatieven der Kroon**. Zie Gr. hoofdst. 2, afd. 6 en vraag X.

Aanm. 1. Regentschap en Voogdij des Konings.

Gedurende de minderjarigheid des Konings (d. i. voor zijn 18de jaar vervuld is, Gr. art. 31) of wanneer Hij buiten staat geraakt, de regeering waar te nemen, wordt het Koninklijk gezag waargenomen door een REGENT, te benoemen bij eene wet, over welker ontwerp de Staten-Generaal in vereenigde vergadering beraadslagen en besluiten. Gr. hoofdst. 2, afd. 4.

In dezelfde gevallen wordt op dezelfde wijze in de VOOGDIJ des Konings voorzien. Grondw. hoofdst. 2, afd. 3.

Ingeval de Regent ontbreekt of afwezig is, wordt het Koninklijk gezag voorloopig waargenomen door den Raad van State. Zie verder art. 45.

De wet waarbij Regent en Voogd benoemd worden, wordt nog bij het leven des Konings, voor het geval der minderjarigheid zijns opvolgers, gemaakt. Grondw. art. 33, 37. Ingevolge deze bepaling der Grondwet werd Koningin Emma nog tijdens het leven van haar Koninklijken gemaal bij de Wet van 2 Aug. 1884, Stbl. 188, tot REGENTES en bij de Wet van 14 Sept. 1888, Stbl. 150, tot VOOGDES der minderjarige Kroonprinses benoemd. De Voogdes wordt ter zijde gestaan door een Raad van Voogdij. Zie de laatstgen. wet, en het Besluit van 30 Oct. 1888. Stbl. 157.

Dat de Koning buiten staat is geraakt, om de regeering waar te nemen, moet naar aanleiding van eene voordracht des Ministers en een hierover uitgebracht advies van den Raad van State, uitgesproken worden door de Staten-Generaal in vereenigde vergadering. Gr. art. 38—40. Dit geval deed zich voor weinige dagen vóór den dood van Z. M. Willem III, zoodat Koningin Emma op 20 Nov. 1890 met de in art. 43 voorgeschreven eedsaflegging het Regentschap aanvaardde.

Aanm. 2. Inkomen der Kroon. Grondw. hoofdst. 2, afd. 2.

Behalve het inkomen uit de staatsgronden of domeinen, waarvan de opbrengsten onder Willem III gemiddeld f 646,456 per jaar bedroegen, geniet de Koning een jaarlijksch inkomen uit 's Lands kas, dat bij elke troonsbeklimming door de Wet wordt vastgesteld en voor de tegenwoordige Koningin f 600.000 bedraagt. Ook het onderhoud van 's Konings zomer- en winterverblijven kan tot een bedrag van f 50.000 ten laste van den Staat gebracht worden.

Het inkomen van een Regent wordt genomen van dat des Konings. Gr. art. 46. Bij de Wet van 23 Juli 1885, Stbl. 157, is dit inkomen voor de Koningin-Regentes bepaald op f 175.000.

Verder genieten nog eene Koningin-Weduwe jaarlijks f 150.000; de Prins van Oranje, na vervulling van zijn 18e jaar, f 100.000; en na huwelijk f 200.000.

(1) Opperbestuur, d. i. opperste macht van bestuur of uitvoering, in overstelling met de macht van wetgeving. Sav. Lohman bij art. 55.

III. Wat verstaat gij door de **Staten-Generaal**, met welke de Koning de wetgevende macht deelt; — en waarom zijn zij in eene *Eerste en Tweede Kamer* gesplitst?

Antw. ad 1um De Volksvertegenwoordiging, d. i. de vereeniging van die personen, welke de Koning bij het uitoefenen van zijn gezag moet raadplegen, en welke, door het volk of een deel er van aangewezen, het geheele Nederlandsche volk vertegenwoordigen. Gr. art. 78.

ad 2um Opdat de besluiten van de eene Kamer door de andere in overweging kunnen genomen worden, teneinde grondigheid van behandeling zooveel mogelijk te verzekeren en het nemen van ondoordachte besluiten te voorkomen.

De zaken worden nl. eerst beslist door de Tweede, daarna door de Eerste Kamer, en na aanneming door deze aan 's Konings goedkeuring onderworpen.

Aann. 1. De naam van *Staten-Generaal* dagteekent uit het vroegere grafelijk bestuur. *Staten* beteekent standen of vertegenwoordiging der standen van adel, geestelijkheid en steden. *Staten-Generaal* tegenover *Provinciaal*.

Aann. 2. Voor de algemeene belangen van den Staat kiest het Volk de *Staten-Generaal*, voor die der Provincie de *Provinciale Staten* en voor die der Gemeente den *Gemeenteraad*.

IV. Zeg van de **Tweede Kamer** der *Staten-Generaal*, wie de bevoegdheid hebben, om hare leden te kiezen, of *kiesgerechtigd* zijn, — en verklaar verder uw antwoord.

Antw. ad 1um Alle mannelijke, meerderjarige ingezetenen des Rijks, tevens Nederlanders, die de kenteekenen van geschiktheid en maatschappelijken welstand, door de **Kieswet** te bepalen, bezitten. Gr. art. 80. **Kieswet** gewijzigd door Addit. art. VII der Grondw. 1 en 2.

ad 2um Verklaring.

1° Wie zijn *Nederlanders*?

„De wet verklaart wie *Nederlanders* zijn,” zegt art. 6 der Grondw. en de (gewijz.) **Kieswet** art. 2 houdt voor *Nederlander* hem, die het is volgens de wet, verklarende wie *Nederlanders* zijn. Nu is men volgens de Wet van 28 Juli 1850, S. 44, gewijzigd bij de Wet van 3 Mei 1851,

S. 46, *Nederlander*: vooreerst door geboorte of afstamming uit Nederlandsche ouders, — of uit ouders, zelfs vreemden, die hier te lande gevestigd zijn volgens art. 3 der gen. wet, — of uit hier niet gevestigde ouders, mits men hier te lande geboren, binnen het jaar na de voleinding van 23 jaren, zijn voornemen om hier te blijven wonen, aan het gemeentebestuur zijner woonplaats heeft medegedeeld.

Nederlander is men nog door *naturalisatie* d. i. eene verklaring der bevoegde macht, waarbij aan een vreemdeeling het Nederlandsche staatsburgerschap wordt verleend.

Naturalisatie geschiedt door eene wet, dus met overeenstemming van Koning en Staten-Generaal, waarna de genaturaliseerde de *brieven van naturalisatie* van den Koning ontvangt en ze vertoont aan het bestuur zijner woonplaats. Art. 1, 2, 8, 9.

Aann. De vereischten om te worden *genaturaliseerd* zijn: de volle ouderdom van 23 jaren en een gevestigd verblijf van zes achtereenvolgende jaren in het Rijk of de Koloniën, met het (aan het gemeentebestuur) verklaard voornemen, om er gevestigd te blijven. Art. 5.

Wat aan het in te dienen *verzoekschrift om naturalisatie* moet worden toegevoegd, zegt art. 6.

Ook kan naturalisatie verleend worden ter belooning van uitstekende diensten, enz. (art. 7), in welk geval art. 5 en 6 niet van toepassing zijn en het gewone recht van f 50 voor de brieven van naturalisatie niet verschuldigd is. Wet van 21 December 1850. S. 75.

De hoedanigheid van *Nederlander* wordt *verloren*:

- a. door het aannemen van naturalisatie in een vreemd land;
- b. door zich buiten 's Konings toestemming in vreemden krijgsdienst of staatsdienst te begeven;
- c. door een vijfjarig verblijf in een vreemd land, met het kennelijk oogmerk om *niet* terug te keeren. art. 10.

2° Wie zijn *meerderjarig*?

De (gewijz.) Kieswet houdt voor *meerderjarig* hem, die vóór of op den dag der sluiting van de lijsten der kiezers den leeftijd van drie en twintig jaren heeft bereikt. art. 2.

3° Wie zijn *ingezetenen des Rijks*?

De (gewijz.) Kieswet houdt voor *ingezetenen des Rijks*, die zijne woonplaats gedurende de laatste aan die sluiting voorafgaande 18 maanden hier te lande of in de koloniën of bezittingen van het Rijk in andere werelddeelen gehad heeft. art. 2.

4° Wie worden geacht de boven vereischte *kenteekenen* te bezitten?

Voorloopig (d. i. zoolang op de grondslagen der herziene Grondwet geen nieuwe Kieswet is tot stand gekomen) krachtens het addit. art. VII der Grondw.:

a. Zij, die hun aanslag in de *Grondbelasting* (hoofdsom en rijksopcenten) tot een bedrag van *minstens tien gulden per jaar* bij tijds hebben betaald.

Aann. Aanslagen in de grondbelasting wegens onverdeelde onroerende goederen gelden ook voor den mede-eigenaar, wiens naam niet bij den aanslag in het kohier is vermeld, mits zijn aandeel in den aanslag ten minste tien gulden bedraagt.

b. Zij, die over het laatst verlopen dienstjaar wegens de bewoning van een huis of een afgezonderd gedeelte er van, in de *personeele belasting* voor de jaarlijksche huurwaarde zijn aangeslagen tot zoodanig bedrag, dat krachtens de wet op gen. belasting (Wet 24 Apr. 1843, S. 15, art. 1, a. b.) op geenerlei ontheffing (remissie) wegens geringe huurwaarde aanspraak geeft.

Dus: ieder, die een aanslag-biljet voor het personeel over het laatstverloopen dienstjaargekregen heeft, waarvan onderaan bij de optelling niets is afgetrokken, en die, natuurlijk, zijn termijnen behoorlijk voldaan heeft.

c. *Inwonende personen* (lodgers,) niet zelve in de person. belasting aangeslagen, maar die in een huis, waarvan de huurwaarde voor de personeele belasting minstens het dubbel bedraagt van de huurwaarde, die ter plaatse de remissie doet ophouden, — kamers of een deel in huur hebben, waarvan de jaarlijksche huurwaarde volgens b. de kiesbevoegdheid zou verleen, wanneer het een geheel huis gold.

Aann. 1. Hoe hoog de huurwaarde, die op geenerlei remissie aanspraak geeft in de verschillende gemeenten is, blijkt uit de onderstaande tabel:

f 24 in gem. met eene bevolking in de kom beneden 3000 zielen.		van 3000 tot ben. 5000 zielen.	
f 28	" " " " " " " " " "	5000	8000
f 33	" " " " " " " " " "	8000	12000
f 38	" " " " " " " " " "	12000	17000
f 44	" " " " " " " " " "	17000	24000
f 49	" " " " " " " " " "	24000	36000
f 55	" " " " " " " " " "	36000	48000
f 70	" " " " " " " " " "	48000 zielen en daarboven.	
f 100	" " " " " " " " " "		

Aann. 2. De vaststelling der *kieserslijsten* geschiedt jaarlijks binnen eene maand na den 15 Februari door Burgemeester en Wethouders.

Bezwaren tegen deze lijsten moeten binnen 14 dagen na die vaststelling bij het Gemeentebestuur worden ingediend.

De personen, bedoeld onder a), die in de grondbelasting in eene andere gemeente of in meer gemeenten te zamen tot een bedrag van ten minste f 10 zijn aangeslagen,— alsook de personen, bedoeld onder b), die in eene andere gemeente in de person. bel. tot het vereischte bedrag zijn aangeslagen,— moeten die aanslag-bijletten, geheel voldaan, vóór 15 Februari aan hun Gemeentebestuur overleggen.

Zij, die behooren tot de inwonende personen, onder c) bedoeld, moeten eveneens vóór 15 Februari in een van het Gemeentebestuur te verkrijgen formulier daarvan aangifte doen.

Aann. 3. Mochten de boven genoemde kenteekenen al aanwezig zijn, toch sluit de Grondwet van het Kiesrecht uit: hen, wien het kiesrecht bij rechterlijke uitspraak is ontzegd;— die zich in gevangenschap of hechtenis bevinden;— die bij rechterlijke uitspraak de beschikking of het beheer over hunne goederen verloren hebben;— die in het laatst voorafgaande jaar onderstand (d. i. bedeeling zoowel in geld als in andere voorwerpen) van eene instelling van weldadigheid of van een gemeentebestuur genoten hebben.

2) Wie zijn tot leden der Tweede Kamer *verkiesbaar*?

Antw. Nederlanders, minstens 30 jaren oud, en in het volle genot hunner burgerlijke en burgerschapsrechten. Zie Gr. art. 84. Gewijz. Kiesw. art. 98.

Aann. In 't volle genot der burgerlijke rechten, zoodat men niet bij rechterlijke uitspraak de beschikking of het beheer over zijne goederen verloren heeft.

Burgerschapsrechten houden in, om door het kiezen van afgevaardigden of door zelf gekozen te worden, deel te nemen aan de regeering van Staat, Provincie of Gemeente.

3) Hoeveel **Leden** der Tweede Kamer zijn er en hoe worden zij *gekozen*? — en zeg, wanneer zij aftreden.

Antw. ad 1um. De leden der Tweede Kamer, *honderd in getal*, worden gekozen in de *kiesdistricten*, waarin het Rijk verdeeld wordt,— in *eerste stemming* met volstreckte meerderheid d. i. met de grootste helft van het aantal uitgebrachte stemmen, — *bij herstemming*, wanneer nl. de volstreckte meerderheid in eerste stemming niet verkregen is, met de meeste stemmen.

De herstemming heeft plaats tusschen hen, die bij de eerste stemming de meeste stemmen behaald hebben, en wel tusschen tweemaal zoo veel personen, als er leden te kiezen zijn. Grondw. art. 81. Gewijz. Kiesw. art. 99-104.

Aanm. 1. Aangaande de kiesdistricten geldt volgens Addit. art. VII der Grondwet de volgende regeling:

Het Rijk is verdeeld in 84 kiesdistricten, waarvan Amsterdam 9 leden, Rotterdam 5, 's Hage 3, Groningen en Utrecht elk 2, en de overige 79 elk één lid afvaardigen. Vandaar de *enkelvoudige* en *meervoudige* kiesdistricten.

Kiesdistricten in Noord-Brabant zijn:

Bergen op Zoom.	Waalwijk.	Grave.
Breda.	Tilburg.	's Bosch.
Oosterhout.	Eindhoven.	Vechel.
Zevenbergen.	Helmond.	

Aanm. 2. Aangaande de wijze van verkiezing valt nog op te merken:

Ieder kiezer ontvangt van den Burgemeester zijner gemeente een stembiljet, dat hij moet invullen, zonder het te onderteekenen en in persoon inleveren ter aangewezen plaats in eene *stembus*, die verzegeld is. Over de stemming waakt een *stembureau*, samengesteld uit den Burgemeester en 2 Raadsleden. Van de opening der stembus (daags na de stemming) en van den uitslag der stemming wordt *proces-verbaal* opgemaakt, waarvan een afschrift den gekozenen tot *geloofsbrief* strekt, dien hij bij 't zitting nemen moet overleggen.' (Hetzelfde bij verkiezingen voor de Prov. Staten en Gemeenteraden.) De verkozenen leggen nog een eed (of verklaring) af, dat zij door giften noch beloften, onmiddellijk of middellijk hunne verkiezing bevorderd hebben. (zuiverings-eed of verklaring.) Gew. Kiesw. art. 37-69.

ad 2um. Om de vier jaren treden alle leden te gelijk af en zijn dadelijk herkiesbaar. Grw. art. 85.

De gewone tijd ter verkiezing der leden van de Tweede Kamer is de tweede Dinsdag der maand Juni. Kiesw. art. 100. Ten gevolge van overlijden enz. kunnen ook binnen de vierjarige periode verkiezingen noodig zijn. Kiesw. art. 101.

Aanm. De Leden der Tweede Kamer genieten vergoeding der reiskosten en als verdere schadeloosstelling eene som van f 2000 's jaars. Gr. art. 89.

Hun Voorzitter wordt door den Koning benoemd voor het tijdperk ééner zitting uit eene door de Kamer aangeboden opgave van 3 leden. Gr. art. 88.

V. Zeg van de Eerste Kamer der Staten-Generaal:

1° wie de kiezers zijn; —

2° wie verkiesbaar zijn; —

3° hoeveel leden er zijn, — en wanneer en op welke wijze zij aftreden.

Antw. ad 1um Hare leden worden gekozen door de *Provinciale Staten* in de volgende verhouding:

Noord-Brabant 6.	Friesland 4.
Gelderland 6.	Overijssel 3.
Zuid-Holland 10.	Groningen 3.

Noord-Holland	9.	Drente	2.
Zeeland	2.	Limburg	3.
Utrecht	2.		

Aann. De gewone tijd ter verkiezing van de leden der Eerste Kamer is de tweede Dinsdag van Juli. Kiesw. art. 88.

ad 2um Zij, die voldoen aan de vereischten tot het lidmaatschap der Tweede Kamer, en *borendien* of behooren tot de hoogstaangeslagenen in de Rijks directe belastingen, of eene of meer hooge en gewichtige betrekkingen (bij de wet aangewezen) bekleeden of bekleed hebben.

Zie Gr. art. 90. Gewijz. Kiesw. art. 71.

Aann. 1. Elk jaar wordt in iedere provincie door Gedeputeerde Staten een lijst van de *hoogstaangeslagenen* opgemaakt, in zulken getale dat op elke 1500 inwoners der provincie één verkiesbaar persoon komt. Gr. art. 90. Gewijz. Kiesw. art. 72—74.

Aann. 2. De *hooge en gewichtige betrekkingen*, bedoeld in art. 90 van de Grondwet, zijn aangewezen bij de Wet van 12 Aug. 1890, S. 148.

ad 3um. De Leden der Eerste Kamer, *vijftig in getal*, worden gekozen *voor 9 jaren*; een *derde* gedeelte treedt *om de 3 jaren af*. (Volgens den rooster in de Gewijz. Kieswet, art. 113. Zie verder art. 115—117.)

Aann. De leden der Eerste Kamer genieten slechts eene vergoeding der reis- en verblijfkosten. Gr. art. 91.

Hun Voorzitter wordt door den Koning uit de leden benoemd voor het tijdperk éener zitting. Gr. art. 92.

VI. Geef nog eenige beschikkingen der Grondwet aangaande de *beide Kamers* der Staten-Generaal?

Antw. 1° Niemand kan te gelijk lid der beide Kamers zijn. Grondw. art. 93. Eenige hooge staatsambten (zie art. 96) zijn onvereinigbaar met het lidmaatschap der Staten-Generaal. Krijgslieden zijn gedurende hun lidmaatschap van rechtswege op non-activiteit. Neemt een lid der Staten-Generaal na zijne verkiezing een bezoldigd staatsambt aan, dan verliest hij het lidmaatschap, maar is herkiesbaar.

2° De Ministers hebben zitting in de beide Kamers, maar hebben alleen eene raadgevende stem, ten ware zij tot

leden der Vergadering mochten benoemd zijn. Gr. art. 94.
3° De Staten-Generaal vergaderen ten minste éénmaal 's jaars. (‘s Gravenhage, Binnenhof.)

Hunne gewone zitting wordt geopend op den derden Dinsdag in September in vereenigde vergadering der beide Kamers door den Koning of eene Commissie van Zijnentwege. Op dezelfde wijze wordt zij gesloten.

De gewone jaarlijksche zitting duurt ten minste 20 dagen, tenzij de Koning de Kamers ontbinde. Gr. art. 100, 103.

Bij de *opening der Kamers* spreekt de Koning eene *Troonrede* uit, waarin Hij den toestand des lands in algemeene trekken schetst en den Staten-Generaal de plannen der Regeering omtrent de gemeenschappelijke taak aankondigt.

4° De vereenigde en afzonderlijke zittingen der beide Kamers worden *in het openbaar* gehouden, tenzij een tiende gedeelte der aanwezige leden de sluiting der deuren vordert, of de Voorzitter het noodigt oordeelt. Gr. art. 101.

Aann. 1. Al wat in de openbare zittingen wordt gesproken en verhandeld, wordt door daartoe aangestelde *stenografen* woord voor woord opgeteekend en vervolgens door de drukpers onder ieders bereik gebracht. (Kamerverslagen of *Handelingen* der Staten-Generaal.)

Aann. 2. *Vereenigde* zittingen der beide Kamers hebben alleen plaats:

- a. Bij de inhuldiging des Konings. Grondw. art. 51.
- b. Om te verklaren dat de Koning buiten staat geraakt is, om de regeering waar te nemen, art. 39, 40; en om een Voogd of Regent te benoemen. art. 32, 37.
- c. Bij de opening en sluiting der zitting. art. 103.
- d. In de gevallen, omschreven in de Gr. art. 19, 20, 21, *in dubbel getale*.

5° De Kamers mogen niet beraadslagen of besluiten, zoo niet meer dan de helft der leden tegenwoordig is. Alle besluiten over zaken worden bij volstreckte meerderheid der stemmende leden opgemaakt. Gr. art. 105, 106.

6° Beide Kamers hebben het *recht van Interpellatie* d. i. het recht om aan de Regeering inlichtingen te verzoeken, Gr. art. 94; — en het *recht van Enquête* (onderzoek), d. i. het recht, omtrent bepaalde aangelegenheden een zelfstandig onderzoek in te stellen. Gr. art. 95. Zie de Wet tot regeling van het *recht van enquête*, 5 Aug. 1850, S. 45, gewijzigd bij de Wet van 31 Dec. 1887, S. 265.

Aann. 1. De leden der Staten-Generaal zijn niet gerechtelijk vervolgbaar voor hetgeen zij in de vergadering gezegd of aan haar schriftelijk overgelegd hebben. Grondw. art. 97.

Zij stemmen zonder last van of ruggespraak met hen, die benoemen. (Dus niet, zooals eertijds de gemachtigden der Standen, die alleen stonden volgens de instructiën van hunne committenten.) art. 86.

Aann. 2. Elke Kamer benoemt haren *Griffier*, die niet te gelijk lid van eene der Kamers mag zijn. art. 99.

VII. Hoe geschiedt de uitoefening der Wetgevende Macht door Koning en Staten-Generaal? — m. a. w. zeg:

1° van wie de *voorstellen van wet* uitgaan; —

2° hoe een wetsontwerp verder eene *wet* van den Staat wordt (*kracht van wet* verkrijgt)?

Antw. ad 1um

a. Zij worden *door den Koning* bij eene schriftelijke boodschap of door eene Commissie gezonden aan de Tweede Kamer (Gr. art. 110), na eerst door Hem ter overweging te zijn gebracht bij den Raad van State. Gr. art. 75.

Aann. 1. De Koninklijke Boodschap gaat steeds vergezeld van eene *Memorie van Toelichting*, d. i. eene min of meer uitvoerige uiteenzetting van het wetsvoorstel en zijne beginselen.

Aann. 2. Zoolang de Eerste Kamer niet heeft beslist, kan de Koning een door Hem gedaan voorstel weder intrekken.

Aann. 3. Wat de Raad van State is, zie 2).

b. Ook de *Tweede Kamer* heeft het recht, voorstellen van wet in te dienen. Dat recht heet *Recht van Initiatief*. Gr. art. 116, 117.

— ad 2um

a. Zoodra het wetsontwerp voor de *Tweede Kamer* wordt ter tafel gebracht, gaat altijd een *onderzoek* vooraf, op de wijze door elke Kamer in haar Reglement van Orde te bepalen. Gr. art. 111.

De leden verdeelen zich jaarlijks bij loting in 5 *sectiën* of *afdeelingen*, elk met voorzitter, onder-voorz. en rapporteur, tot het uitbrengen van een verslag over het wetsontwerp.

Daarna wordt het ontwerp met de beoordeeling der Sectiën in *openbare beraadslaging* gebracht, en hetzij onveranderd, hetzij in een of meer artikelen *gewijzigd*, met meerderheid van stemmen aangenomen of verworpen.

Het recht der Tweede Kamer om *wijzigingen* in een voorstel des Konings te maken, heet *Recht van Amendement*. Gr. art. 112.

b. Bij aanneming door de Tweede Kamer wordt het wetsvoorstel verzonden naar de *Eerste Kamer*, die het eveneens in hare 5 *Sectiën* onderzoekt, en vervolgens na *bespreking* in de Kamer, het *in zijn geheel* moet aannemen of verwerpen; want de Eerste Kamer mist het Recht van amendement.

c. Bij aanneming door de Eerste Kamer geeft deze daarvan kennis aan den *Koning*, en eerst na 's Konings goedkeuring (*sanctie*) verkrijgt het wetsvoorstel *kracht van wet* en wordt in het Staatsblad afgekondigd. Gr. hoofdst. 3. afd. 5. Wet 15 Mei 1829. S. 28.

Aanm. 1. De formulieren voor de Eerste en Tweede Kamer bij het aannemen of verwerpen van wetsvoorstellen, en voor den Koning bij het verleenen of weigeren zijner sanctie, alsook het formulier van afkondiging der wetten, zijn in de Grondwet aangegeven. art. 113, 114, 118, 120, 72.

Aanm. 2. Wanneer bij de Wet zelve geen ander tijdstip is vastgesteld, dan begint zij te werken op den twintigsten dag na dien der dagteekening van het Staatsblad, waarin zij geplaatst is. Zie de Wet van 15 Mei 1829, S. 28. art. 1, 2.

2) Hoe is de **Raad van State** samengesteld, — en welke zijn de *werkzaamheden* van dit College?

Antw. ad 1um. De *Raad van State* is een College van 14 leden en een vice-president, door den Koning benoemd en met den Koning tot Voorzitter. De Prins van Oranje heeft na zijn 18de jaar van rechtswege zitting in den Raad. Grondw. art. 74.

Bovendien kunnen er 15 Staatsraden in *buitengewonen dienst* benoemd worden, die echter geen bezoldiging genieten. De gewone en buitengewone leden moeten Nederlanders en 35 jaren oud zijn. Als ambtenaren heeft men nog een secretaris, eenige referendarissen en commiezen.

ad 2um. Bij dit lichaam brengt de Koning ter overweging alle voorstellen, door Hem aan de Staten-Generaal te doen of door deze aan Hem gedaan, alsmede alle Algemeene maatregelen van bestuur voor het Rijk en zijne Koloniën. Aan het hoofd der uit te vaardigen besluiten moet dan ook vermeld worden, dat de *Raad van State* gehoord is.

Eene vaste afdeeling van vijf leden, onder welke zich steeds de Onder-voorzitter bevindt, is belast met het onderzoek der geschillen van bestuur.

Voorts kan in het algemeen de Raad van State door den Koning over alle zaken geraadpleegd worden en ook voorstellen aan den Koning doen.

De Koning is echter aan het *advies* van den Raad van State niet gebonden. Zie Grondwet art. 75, 76 en verder de Wet van 21 Dec. 1861. S. 129, meermalen gewijzigd.

Nog moet de Raad van State door den Koning gehoord worden over de vernietiging van besluiten der Provinciale of der Gedeputeerde Staten en van plaatselijke verordeningen. Grondw. art. 134.

Welk aandeel de Raad van State heeft in de benoeming van een Regent, wanneer de Koning buiten staat geraakt de regeering waar te nemen, — alsook in welke gevallen dit lichaam voorloopig belast wordt met de waarneming van het Koninklijk gezag, wordt aangegeven in de Grondwet art. 38 en 45. Vgl. bladz. 5.

VIII. Wat verstaat gij door de Uitvoerende Macht des Rijks, die volgens de Grondwet, art. 55, bij den Koning berust; — en welke dienaren behoeft de Koning tot uitoefening dier Macht?

Antw. ad 1um Het in werking brengen, uitvoeren, toepassen en handhaven der wetten, waarmede gepaard gaat het toezicht op de juistheid der uitvoering enz., en, — zoo noodig, — het geven van *voorschriften* tot nadere regeling der uitvoering en toepassing. (*Algemeene maatregelen van bestuur.*)

Aanm. Koninklijke Besluiten worden bekend gemaakt in de Staatscourant, terwijl zulke Kon. Besluiten, die den naam dragen van *Algemeene maatregelen van bestuur* in het Staatsblad of gelijktijdig in het Staatsblad en de Staatscourant moeten worden afgekondigd. Zie Wet v. 26 April 1852. S. 92.

ad 2um. Tot uitoefening dier macht behoeft de Koning *dienaren*, in de Grondwet **Ministers** genoemd, welke de Koning naar welgevallen benoemt en ontslaat.

Hun wordt in de Grondwet art. 77 uitdrukkelijk opgedragen, te zorgen voor de uitvoering der Grondwet en der andere wetten, voor zoover die uitvoering van de Kroon (en niet van bepaalde Staatslichamen) afhangt.

Hetzelfde art. 77 schrijft voor, dat alle Koninklijke

besluiten en beschikkingen door een der hoofden van de ministerieele departementen (d. i. door den Minister tot wiens departement zij behooren) moeten medeonderteeekend worden. (*Gecontrasigneerd.*)

De gezamenlijke Ministers zijn het *Ministerie*; de ministerraad onder 's Konings voorzitterschap heet *Kabinet-raad*; de Koning met de Ministers vormen de *Regeering*.

IX. Hoeveel en welke Ministers zijn er; —

en hoe verklaart gij art. 54 der Grondwet, dat luidt: „De Koning is onschendbaar; de Ministers zijn verantwoordelijk”?

Antw. ad 1um De Koning bepaalt het getal der Ministerieele Departementen naar het aantal takken of afdeelingen, waartoe de verschillende zorgen van het staatsbestuur kunnen gebracht worden.

Tegenwoordig heeft men 8 *Ministers*, tew.:

van Binnenlandsche Zaken,
van Buitenlandsche Zaken,
van Justitie,
van Financiën,
van Oorlog,
van Marine,
van Koloniën,
van Waterstaat, Handel en Nijverheid.

ad 2um De Koning kan nimmer voor een door Hem genomen maatregel tot verantwoording geroepen worden. Hij wordt altoos bereid geacht, om den wettigen weg in te slaan. Is er onwettig of ondoelmatig gehandeld, de schuld ligt aan den Minister, die den Koning verkeerd heeft ingelicht; althans zijne mede-onderteekening aan het onwettig of ondoelmatig besluit had moeten weigeren. Want de Koning kan geene regeeringsdaad uitoefenen tenzij met medewerking der Ministers, die de *volle verantwoordelijkheid* daarvan dragen. Zie Gr. art. 77.

Hieruit blijkt, dat de Ministers zijn raadslieden der

Kroon en niet eenvoudig hare dienaren. Zij moeten in al hunne handelingen de Grondwet, de wetten en 's lands belang betrachten. Wanneer zij derhalve met opzet hebben medegewerkt tot regeeringsdaden, die de Grondwet of 's lands wetten schenden, of ook zonder opzet hebben verzuimd uitvoering te geven aan wetten en maatregelen, waartoe zij verplicht waren, dan kunnen zij op aanklacht des Konings of van de Tweede Kamer in staat van beschuldiging gesteld worden en moeten te recht staan voor den Hoogen Raad. Gr. art. 164 en 77. Zie de wet van 22 April 1855. S. 33, houdende regeling der verantwoordelijkheid van de Hoofden der Min. Departementen.

Aann. Daar eene wet tot stand komt *in gemeen overleg* tusschen den Koning en de Staten-Generaal, zoo moet er noodzakelijk *overeenstemming* heerschen tusschen 's Konings Ministers en de meerderheid der Volksvertegenwoordiging.

Ontbreekt die overeenstemming omtrent het een of ander door de Regeering aangeboden voorstel, dan zal de Koning dat voorstel laten rusten, of het later gewijzigd of niet gewijzigd weder indienen, of (met opoffering van zijn Ministerie of Ministerie) een voorstel in tegenovergestelden of geheel anderen geest aanbieden, of — als de zaak belangrijk genoeg is — de Kamer of Kamers ontbinden.

Is de *Oppositie*, welke bestaat uit de Kamerleden, die het regeeringsbeleid atkeuren, eenmaal *meerderheid* in de Volksvertegenwoordiging, dan ziet de Regeering hare taak op alle wijzen bemoeilijkt, hare voorstellen afgestemd, hare maatregelen afgekeurd, en soms *moties van wantrouwen* uitgebracht, waarbij de Kamer aan een of meer Ministers haar vertrouwen ontzegt. Dan zal de Koning, om de verstoorde overeenstemming te herstellen, — zijn Ministerie ontslaan en een nieuw Ministerie (meestal uit de leden der Oppositie) vormen, of wel — wanneer eene meerderheid naar den geest der Regeering te verwachten is — de Kamer of Kamers ontbinden.

Valt met grond te verwachten, dat — in geval van verwerping van een voorstel door de Kamer — de Minister of het Ministerie den Koning om ontslag zullen vragen, dan zegt men, dat er eene *Portefeuille-questie* of *Kabinet-questie* uit gemaakt wordt. In zulk geval heeft de Kamer de beslissing over het aanblijven of aftreden van den Minister of het Ministerie in handen.

X. Noem nog eenige *bijzondere* rechten des Konings, begrepen onder den naam van **Prerogatieven der Kroon**?

Antw. De voornaamste zijn:

1° Het oppergezag over land- en zeemacht en de benoeming der militaire officieren. Gr. art. 60. Zie omtrent de

regeling van de bevordering, het ontslag en de pensionering der officieren de beide Wetten van 28 Aug. 1851, S. 126 en 128, sinds herhaaldelijk gewijzigd.

2° Het recht van de munt. Hij vermag Zijne beeltenis op de muntspeciën te doen stellen. Gr. art. 64.

3° Het recht tot het verleenen van adeldom en het benoemen tot ridders der bestaande Orden, nl. van den Ned. Leeuw, de Militaire Willemsorde en de Orde van Oranje-Nassau. Gr. art. 65-67.

Aann. 1. *Adeldom* geeft alleen recht op het voeren van predikaten en titels en geene enkele staats- of burgerrechtelijke onderscheiding.

Aann. 2. De *Orde van den Nederlandschen Leeuw* is ingesteld bij de Wet van 29 Sept. 1815, S. 47 (gew. b. d. W. 15 April 1886, S. 64), ter vereerende onderscheiding van hen, die bewijzen geven van beproefde vaderlandsliefde, bijzonderen ijver en trouw in het volbrengen hunner burgerplichten of buitengewone bekwaamheid in wetenschappen en kunsten. („*Virtus nobilitat*”).

Zij telt drie klassen, tew.: *Grootkruizen*, *Kommandeurs* en *Ridders*. Ook zijn eenige verdienstelijke personen, onder den naam van *Broeders* aan de Orde verbonden, met eene jaarlijksche toelage van f 200,—, waarvan de helft op hunne weduwen overgaat.

Aann. 3. De *Militaire Willemsorde* is ingesteld bij de Wet van 30 April 1815, S. 33, (gew. b. d. W. 22 April 1864, S. 33 en 15 April 1886, S. 64) tot belooning van uitstekende daden van moed, beleid en trouw, verricht door hen, die zoowel ter zee als te land het Vaderland dienen. („*Voor moed, beleid en trouw*”).

Zij telt vier klassen, nl. *Grootkruizen*, *Kommandeurs* en *Ridders* van de 3de en 4de klasse.

Aann. 4. De Orden van de Elkenkroon en van den Gouden Leeuw van Nassau zijn door den dood van Willem III voor ons Huis verloren gegaan. Daarentegen is bij de Wet van 4 April 1892, S. 55 de *Orde van Oranje-Nassau* ingesteld, bestaande uit Grootkruizen, Groot-officieren, Kommandeurs, Officieren en Ridders, en strekkende tot vereerende onderscheiding van hen, die zich jegens den Koning en den Staat of jegens de Maatschappij op bijzondere wijze hebben verdienstelijk gemaakt.

Aann. 5. Volgens de Wet van Strafrecht art. 435 wordt met geldboete van ten hoogste f 150,— gestraft:

a. Hij, die zonder daartoe gerechtigd te zijn, een Nederl. adellijken titel voert of een Nederl. ordeteeken draagt;

b. Hij, die zonder 's Konings verlof, waar dit vereischt wordt, een vreemd ordeteeken, titel, rang of waardigheid aanneemt.

4° Het recht van *gratie* van straffen door rechterlijk vonnis opgelegd. Gr. art. 68. Zie de Wet Recht. Organ. Regl. 1, art. 79, n° 2, en het Besluit 13 Dec. 1887, S. 215, houdende vaststelling van eenige regelen aangaande de behandeling der verzoeken om gratie enz.

Aann. *Amnestie* d. i. gratie aan een aantal veroordeelden gezamenlijk, en *Abolitie* d. i. de bepaling, dat een misdrijf niet vervolgd of onderzocht zal worden, worden niet dan bij eene wet toegestaan. Grondw. art. 68.

5° Het recht om de Kamers te zamen of afzonderlijk te ontbinden. Maar dan moet het ontbindings-besluit tevens den last inhouden tot het verkiezen van nieuwe Kamers binnen veertig dagen, en tot het samenkomen der nieuw gekozen Kamers binnen twee maanden. Gr.art. 73.

Aanm. Al wat aan den Koning gericht wordt of van hem uitgaat, gaat door de handen van het *Kabinet des Konings*, (Binnenhof), bestaande uit een Directeur en eenige referendarissen en commissieën.

- XI. Waaruit worden de *geldmiddelen* gevonden, die jaarlijks noodig zijn tot onderhoud van den Staat; —
wat verstaat gij door **Staatsbegrooting** en hoe wordt die jaarlijks vastgesteld; —
en welk *staatscollege* is belast met het toezicht op de juiste naleving der begrooting?

Antw. ad 1um Uit *belastingen*, accijnzen, rechten op in- en uitvoer, opbrengsten van staats-eigendommen, posten, telegraphie, staats-spoorwegen, staats-loterij enz. enz.

Geene belastingen kunnen ten behoeve van 's Rijks kas geheven worden, dan uit kracht van eene wet. Gr. art. 174.

Aanm. Men onderscheidt:

1. DIRECTE BELASTINGEN, zooals: a. *grondbelasting*, geheven op de gebouwde en ongebouwde eigendommen (onroerende goederen); zij bedraagt thans bij de gebouwde eigendommen ongeveer 8 pCt en bij de ongebouwde eigendommen ongeveer 18 pCt van de belastbare opbrengst;
- b. *personeele belasting*, geheven naar gelang van ieders leefwijze; die leefwijze wordt beoordeeld en de belasting berekend naar 6 grondslagen: huurwaarde, deuren en vensters, haardsteden, mobilair, dienst- en werkboden, paarden; zie Wet 29 Maart 1833, S. 4 met wijzig.;
- c. *patentrecht*, geheven van hen, die eenig beroep of bedrijf uitoefenen. (Voor welke beroepen geen patent vereischt wordt, de rangschikking der patentplichtigen in klassen en het recht, voor elke klasse verschuldigd, enz. zie Wet 21 Mei 1819. S. no. 34, met wijzigingen.
2. INDIRECTE BELASTINGEN, zooals: successie- en overgangsrechten, zegelrecht, hypotheekrecht, registratierecht, enz.
3. ACCIJNZEN of belastingen op het verbruik van zekere waren, zooals: gedistilleerd, wijn, azijn, bier, zout, geslacht, enz.
4. Rechten op IN- EN UITVOER, enz. Zie Wet 25 Aug. 1862 S. 170 met wijz.
Door zoogenaamde *opcenten* worden onderscheiden belastingen, percentsgewijze verhoogd.

ad 2um De noodige uitgaven worden *voor elk jaar* geraamd en tevens de middelen aangewezen, om die uitgaven

te dekken. Deze raming van uitgaven en middelen heet **Staatsbegrooting**.

Zij wordt jaarlijks van wege den Koning aan de Tweede Kamer voorgesteld, dadelijk na het openen der gewone zitting van de Staten-Generaal, vóór den aanvang van het jaar, waarvoor de begrooting dienen moet, en vervolgens vastgesteld door eene wet, *begrootingswet* genaamd. Zie Gr. art. 123-125.

Bovendien moet verantwoording van de Rijksuitgaven en ontvangsten over elk dienstjaar geschieden aan de Wetgevende Macht, onder overlegging van de door de Rekenkamer goedgekeurde rekening. Gr. art. 126.

Aann. De raming der middelen voor 1892 bedroeg f 127.600.150, en de raming der uitgaven f 130.813.390 62⁵.

ad 3um De **Algemeene Rekenkamer**, wier leden, 7 in getal, door den Koning voor hun leven benoemd worden uit eene voordracht der Tweede Kamer van telkens drie personen. Gr. art. 179. Zie de Wet van 5 Oct. 1841, S. 40, gewijzigd bij wet van 10 Febr. 1844, S. 6, en 20 Juli 1870, S. 123.

Aann. De Staat heeft nu en dan geld tegen interest moeten leenen. Hierdoor is de STAATSSCHULD ontstaan, welke op naam der schuldeischers in het *Grootboek der Nationale Schuld* te Amsterdam gezamenlijk is ingeschreven. Aan renten voor de Nat. Schuld was op de begrooting voor 1892 uitgetrokken f 31.639.749.

Amortisatie heeft veelvuldig plaats, en ook wel *Conversie*, waar zulks met toestemming der schuldeischers geschieden kan. (bvb in 1886.)

XII. Hoe is het Bestuur der afzonderlijke Provinciën samengesteld?

Antw. Het Bestuur der Provincie bestaat uit de **Provinciale en Gedeputeerde Staten** met den **Commissaris des Konings**.

1° De **Provinciale Staten** vertegenwoordigen de geheele Provincie en bezitten de *wetgevende macht*. Hun wordt *de regeling en het bestuur van de huishouding der Provincie* overgelaten. Zij maken de verordeningen, die zij voor het **Provinciaal belang** noodig oordeelen; altijd echter met die beperking, dat voor alle reglementen en verordeningen 's Koning goedkeuring noodig is. Gr. art. 134. Zie de wet van 6 Juli 1850. S. 39. —

Zij vergaderen jaarlijks tweemaal in de hoofdplaats der Provincie en genieten alleen vergoeding voor reis- en verblijfkosten. De 2 (gewone) zittingen hebben plaats op den 1sten Dinsdag van Juli en van November, en duren gewoonlijk 14 dagen.

De *leden* (in Noord-Brab. 64) worden gekozen in de kies-districten, waarin de Provincie verdeeld is, voor den tijd van 6 jaren (om de 3 jaren treedt de helft af) door de meerderjarige *ingezetenen der Provincie*, tevens Nederlanders, die de kenteekenen van geschiktheid en maatschappelijken welstand, door de wet te bepalen, bezitten. Gr. art. 127. Zie Vraag IV ad 2um. Verklaring.

De vereischten tot *verkiesbaarheid* zijn: Nederlanderschap, volle genot van burgerlijke en burgerschapsrechten, ouderdom minstens 25 jaren en vast verblijf gedurende het laatste jaar in de Provincie. Gr. 127. Wet 6 Juli 1850. S. 39. art. 17 en volg. — De gewone tijd der verkiezing is de tweede Dinsdag der maand Mei. art. 5.

2° De **Gedeputeerde Staten** zijn een college van 6 leden (in Drente 4), uit en door de Provinciale Staten benoemd, aan hetwelk de *dagelijksche leiding en uitvoering van zaken* wordt opgedragen, hetzij de Staten zijn vergaderd of niet. Gr. art. 139. Zij worden benoemd voor den tijd van zes jaren en de helft der leden treedt om de drie jaren af met den eersten Dinsdag der maand Juli. Wet van 7 Juli 1850. S. 39. art. 45 en volg.

Gedeputeerde Staten vergaderen zoo dikwijls het noodig is en genieten eene jaarwedde, doch de helft daarvan als presentiegeld, naar gelang van het aantal vergaderingen door ieder hunner bijgewoond. — Wet v. 6 Juli 1850, art. 62.

3° De **Commissaris des Konings**, door den Koning benoemd en door het Rijk bezoldigd, is *Voorzitter* van de vergadering der Provinciale en Gedeputeerde Staten, heeft in laatstgenoemd college stem (in de Staten slechts eene raadgevende stem) en vorint met Gedeputeerde Staten de *uitvoerende macht* in de Provincie. — Wet van 6 Juli 1850. Hoofdst. III.

Aan het hoofd der administratie van het Provinciaal Bestuur staat de *Griffier der Staten*, benoemd door de Staten uit eene voordracht van 3 personen, door Gedeputeerde Staten te doen. Zie wet van 6 Juli 1850, art. 36 en volg.

Aann. De PROVINCIALE BELANGEN, door het Provinciaal Bestuur te behartigen en voor de verschillende provinciën dikwijls werkelijk verschillend, kunnen in het algemeen gebracht worden tot: het zorgvuldig beheer der provinciale geldmiddelen; de vereeniging of splitsing van gemeenten; de goede verstandhouding der gemeenten onderling in zake gemeentebelangen; de bevordering van de eigenaardige middelen van bestaan der provincie; de zorg voor de waterwegen en provinciale wegen; het toezicht op de waterschappen, enz. enz.

XIII. Hoe is het Bestuur der Gemeenten ingericht?

Antw. Het Bestuur van elke Gemeente bestaat uit een Raad, een Burgemeester en Wethouders.

a. De Gemeenteraad bezit de *wetgevende macht*. De regeling en het bestuur van de huishouding der Gemeente wordt hem overgelaten; en hij maakt de verordeningen, die hij in het belang der Gemeente noodig oordeelt. Gr. art. 144. Gemeentewet 29 Juni 1851, S. 85 met wijzigingen. Afd. 2.

Het getal leden hangt af van het zielental der bevolking. (In gemeenten beneden 3000 inw. 7 leden, van 3000 tot 6000 inw. 11 leden, enz. — hoogstens 39 leden in gemeenten boven 100.000 inw.) Gem.-wet art. 4.

Zij worden gekozen voor den tijd van 6 jaren (een derde treedt om de 2 jaren af) door de meerderjarige *ingezetenen der Gemeente*, tevens Nederlanders, die de kenteekenen van geschiktheid en maatschappelijken welstand, door de wet te bepalen, bezitten. Gem.-wet art. 27-30 enz. Gr. art. 143. [*]

De vereischten tot *verkiesbaarheid* zijn:

Nederlandschap, volle genot van burgerlijke en burgerschapsrechten, ouderdom minstens 23 jaren, vast verblijf

[*] Voor het kiezen van leden der Provinciale Staten en van den Gemeenteraad gelden dus dezelfde regelen als voor het kiezen van leden der Tweede Kamer; met dit onderscheid, dat men bovendien *ingezetenen der Provincie* moet wezen, om kiezer voor de Prov. Staten, en *ingezetenen der Gemeente* om kiezer voor den Gemeenteraad te zijn. (Vast verblijf gedurende het laatste jaar binnen de Provincie of de Gemeente). N. Kiesw. art. 2.

gedurende het laatste jaar in de Gemeente. Gr. art. 143. N. Kieswet art. 1 en 2.

b. De **Burgemeester**, minstens 25 jaren oud, wordt door den Koning benoemd voor den tijd van 6 jaren; hij is *Voorzitter* van den Raad en heeft daarin, zoo hij niet tevens lid is, eene raadgevende stem.

Na zijne benoeming heeft hij zijne vaste woonplaats binnen de Gemeente, tenzij de Koning hem, na advies van Gedeputeerde Staten, die het gevoelen van den Raad inwinnen, van die verplichting ontheft. Gem.-wet art. 59-78.

c. De **Wethouders** worden door den Raad uit zijn midden benoemd voor den tijd van 6 jaren. De helft treedt om de 3 jaren af. In gemeenten van 20.000 of minder inw. bedraagt hun getal 2, in de overige 3 of 4 naar goedvinden van den Raad. Zij genieten eene jaarwedde, doch de helft daarvan als presentie-geld.

Met den Burgemeester vormen de Wethouders het **Dagelijksch Bestuur** en bezitten met hem de *uitvoerende macht* in de Gemeente. Gem.-wet art. 79—94.

Het toezicht op de Gemeentebesturen wordt uitgeoefend door het Bestuur der Provincie en wel door Gedeputeerde Staten.

Aann. 1. Onder den naam van GEMEENTEBELANGEN brengt men al datgene, wat de bevolking noodig heeft tot bescherming van personen en bezittingen (politie, brandweer, straatverlichting, enz.); tot ongehinderde uitoefening en bevordering van verschillende beroepen (gemeentewegen, water-, spoor- en tramwegen, marktplaatsen, Kamer van Koophandel en Fabrieken, enz.); tot bevordering der algemeene gezondheid (riolen, waterleidingen, gasthuizen, toezicht op begraafplaatsen, zuiver drinkwater, enz.); tot ontwikkeling der geestelijke vermogens (inrichtingen van onderwijs); tot ondersteuning der behoeftigen (armwezen, burgerlijk armbestuur; tot ontspanning (openbare wandelplaatsen, enz.).—

Aann. 2. De Secretaris der Gemeente en de Gemeente-Ontvanger worden door den Raad, die eene aanbeveling van telkens 2 personen van Burgemeester en Wethouders ontvangt, benoemd, geschorst of ontslagen. Gem.-wet art. 95, 106 en volg. In gemeenten van 5000 of minder inwoners kunnen beide betrekkingen vereenigd worden. De Gemeente-Politie is den Burgemeester ondergeschikt, evenzeer als in zaken der Gemeente-Politie de Commissaris van Politie, die in grootere gemeenten door den Koning benoemd en uit de Gemeente-kas bezoldigd wordt.

Aann. 3. Burgerlijke Stand.

Er bestaan ten Raadhuize van iedere Gemeente registers van geboorten,

van huwelijksaangiften en afkondigingen, van *huwelijken* en echtscheidingen, en van *overlijden*. Het houden van deze registers, vroeger uitsluitend aan de geestelijkheid overgelaten, is sinds 1811 de taak van *Ambtenaren van den Burgerlijken Stand*, daartoe door den Raad van iedere Gemeente uit zijn midden te benoemen. De Burgemeester, hoewel geen lid van den Raad, is niettemin tot Ambtenaar van den Burgerlijken Stand benoembaar. Gem.-wet art. 149.

- XIV. Noem eenige **rechten**, den Nederlander door zijne grondwet verzekerd: —
en welke **verplichtingen** worden hem daarentegen opgelegd?

Antw. ad 1um.

- a. Gelijkheid voor de wet; deelneming aan 't bestuur van 's Lands Zaken; benoembaarheid tot elke landsbediening. Gr. art. 5, 169 enz.
- b. Vrijheid van drukpers, behoudens ieders verantwoordelijkheid volgens de wet. Gr. art. 7.
- c. Waarborg van eigendom, behoudens onteigening ten algemeenen nutte tegen schadeloosstelling. Gr. art. 4, 151.
- d. Het recht van *petitie*, d. i. het recht om verzoeken, mits schriftelijk en onderteevend, aan den Koning, de Ministers of de Staten-Generaal in te dienen. Gr. art. 8.
- e. Het recht van *vereeniging* en *vergadering*, welks uitoefening door de wet geregeld en beperkt wordt in het belang der openbare orde. Gr. art. 9. Zie wet 22 April 1855, S. 32 met wijz.
- f. Vrijheid van onderwijs, behoudens het toezicht der overheid, en bovendien, voor zooveer het middelbaar en lager onderwijs betreft, behoudens het onderzoek naar de bekwaamheid en zedelijkheid des onderwijzers. Gr. art. 192.
- g. Vrijheid van godsdienst en godsdienstoefening. Zie daarover Grondwet Hoofdst. 6 en de wet van 10 Sept. 1853, S. 102, gewijzigd bij de wet van 31 Dec. 1887, S. 265.
- h. Geen privilegiën in het stuk van belastingen. Gr. art. 175; zie echter art. 26, waarbij den Koning en den Prins van Oranje vrijdom van alle personeele lasten wordt toegestaan.

ad 2um

a. Onderwerping aan de bestaande wetten en eerbiediging der rechten van elk der ingezetenen in het bijzonder. Gr. art. 121.

b. Bijdrage in de behoeften van den Staat. Gr. art. 174, 175.

c. Medewerking tot handhaving der onafhankelijkheid van het Rijk en tot verdediging van zijn grondgebied. Gr. art. 180. Zie pag. 28.

XV. Wat verstaat gij door de **Rechterlijke Macht**; — en hoevelerlei **rechtspraak** wordt er onderscheiden?

Antw. ad 1um De macht om **rechtspraak** uit te oefenen, d. i. uitspraak te doen bij overtredingen der wet of bij geschillen.

De gezamenlijke ambtenaren met **rechtspraak** belast, die door den Koning *voor hun leven* worden aangesteld (Gr. art. 166) en den naam van *rechters* dragen, vormen de **Rechterlijke Macht**.

Aann. De kennisneming en beslissing van alle geschillen over eigendom of daaruit voortspruitende rechten, over schuldvorderingen of burgerlijke rechten en de toepassing van alle soort van wettig bepaalde straffen, zijn bij uitsluiting opgedragen aan de *Rechterlijke Macht*, volgens de verdeelingen van rechtsgebied, de rechterlijke bevoegdheid en de werkzaamheden geregeld bij de Wet op de Rechterlijke Organisatie. Zie art. 2.

ad 2um Er is tweeërlei **rechtspraak**:

a. **Strafrechtspraak** bij gevallen van *misdrijf* en *overtreding*. Men onderscheidt daarbij den *Openbaren Aanklager* (*Openbaar Ministerie*); zie wet op de Recht. Org. art. 3 en volg.) of den ambtenaar, die den aard van het misdrijf omschrijft, de toepasselijke strafartikelen opgeeft en dus optreedt in naam der geschonden wet, — en de *Rechters*, die, getuigen en verdediging gehoord, bij *vonnis* uitspraak doen van onschuld, gedeeltelijke of volkomen schuld, en in beide laatste gevallen *straf* opleggen, welke bestaan kan in gevangenisstraf, hechtenis of geldboete. Zie Wetb. van Strafrecht. tit. 2.

b. **Burgerlijke Rechtspraak**, die zich bezig houdt met de beslissing der geschillen tusschen de ingezetenen onderling.

Aann. Alle vonnissen moeten de gronden waarop zij rusten, inhouden en in strafzaken de wettelijke voorschriften waarop de veroordeeling rust, aanwijzen.

De uitspraak geschiedt met open deuren en de terechtzittingen zijn openbaar, behoudens de uitzonderingen door de wet bepaald. Zie Gr. art. 161.

2) Hoe geschiedt de **Rechtsbedeeling** in ons Vaderland?

Antw. Er wordt alom in het Rijk recht gesproken in naam des Konings (Gr. art. 149) door de Kantongerechten, Arrondissements-Rechtbanken, Gerechtshoven en den Hoogen Raad der Nederlanden.

a. De **Hooge Raad** is een opperst gerechtshof te 's Gravenhage, waarvan de leden (*Raadsheeren*) door den Koning uit eene voordracht der Tweede Kamer van telkens 3 personen benoemd worden. Gr. art. 162, 163.

De Hooge Raad is samengesteld uit een President, een Vice-President, (beiden door den Koning uit de leden benoemd), 12 tot 14 Raadsheeren, een Procureur-generaal, drie Advocaten-generaal, een Griffier en twee Substituut-griffiers. Zie verder de Wet op de Recht. Org. afd. 5.

Aann. Voor den Hoogen Raad staan te recht de leden der Staten-Generaal, de ministers en hooge staatsambtenaren. Gr. art. 164.

Voorts kan men binnen een door de wet bepaalden termijn van alle arresten en vonnissen, in het hoogste ressort door de Hoven, Arrondissements-rechtbanken en Kantongerechten gewezen, beroep in cassatie instellen bij den Hoogen Raad. Zie de wet op de Recht. Organis. art. 95 en volg.

Hoogste ressort wil zeggen: niet vatbaar voor hooger beroep of in hooger beroep gewezen; want alleen in die gevallen kan men zich in cassatie begeben bij den Hoogen Raad.

b. De **Gerechtshoven** zijn 5 in getal. ('s Bosch, Arnhem, 's Hage, Amsterdam, Leeuwarden.) Zie Wet Recht. Organ. afd. 4.

De Openbare Aanklager bij de Hoven heet *Prokureur-generaal*; zij, die uitspraak doen, heeten *raadsheeren*, (ten getalle van 7 tot 10, met een President en een Vice-President.)

Het rechtsgebied van ieder Hof is in 4 of 5 arrondissemerten verdeeld.

Tot het rechtsgebied van het Gerechtshof te 's Bosch

behooren de arrondissementen in Noord-Brabant en Limburg, nl. die van 's Bosch, Breda, Maastricht en Roermond.

c. De **Arrondissements-Rechtbanken** zijn 23 in getal.

De Openbare Aanklager heet *Officier van Justitie*; zij, die uitspraak doen heeten *rechters*, (te 's Bosch 4 à 5, met een President en een Vice-President.) Wet Recht. Organ. afd. 3.

Het rechtsgebied van elk arrondissement is weder in een aantal kantons verdeeld. Zoo bevat het *arrondissement 's Bosch* de kantons: 's Bosch, Osch, Heusden, Waalwijk, Vechel, Boxmeer, Eindhoven en Oirschot; — *dat van Breda* de kantons: Breda, Oosterhout, Zevenbergen, Bergen op Zoom en Tilburg. Het kanton Helmond behoort onder Roermond.

d. De **Kantongerechten** (106) zijn de kleinste rechtsgebieden. Zie Wet Recht. Organ. afd. 2.

De Openbare Aanklager heet *Ambtenaar van het Openbaar Ministerie*, de rechter, die uitspraak doet, *Kantonrechter*. Een *griffier* is hem toegevoegd, evenals aan de hogere Rechtscolleges, waarbij nog bovendien een of meer *Substituut-griffiers* zijn aangesteld.

Aanm. 1. Binnen den bij de wet bepaalden termijn kan men:

a. van alle *daarvoor vatbare* vonnissen in strafzaken en in burgerlijke zaken, door de *Rechtbanken in eersten aanleg* gewezen, in HOOGER BEROEP komen bij de *Gerechtshoven*, (Wet Recht. Organ. art. 68, 69);—

b. van alle *daarvoor vatbare* vonnissen in strafzaken en in burgerlijke zaken, bij de *Kantongerechten* gewezen, in HOOGER BEROEP komen bij de *Rechtbanken*. Wet Recht. Organ. art. 54, 58.

Het al of niet *vatbare* der vonnissen voor *hooger beroep* is bepaald in strafzaken naar gelang van het maximum der bedreigde straffen, — in burgerlijke zaken naar gelang van de waarde in hoofdsom en van den aard der rechtsvorderingen. Zie art. 38—44, 54, 56, 68, 69, 95.

Aanm. 2. Over MILITAIREN wordt recht gesproken door krijgsraden te land en te water, van wier uitspraak *hooger beroep* is op het Hoog Militair Gerechtshof te Utrecht.

AANHANGSEL.

§ 1.

Van de Defensie.

Door **Defensie** verstaat men alles wat dient tot handhaving der onafhankelijkheid van het Rijk en tot verdediging van zijn grondgebied.

De Grondwet, na in art. 180 gezegd te hebben, dat *alle Nederlanders, daartoe in staat, verplicht zijn tot de Defensie mede te werken*, bepaalt dienaangaande voornamelijk het volgende:

1° Er is eene *land- en eene zeemacht* (deze laatste, wegens de ligging van ons land aan zee en rivieren en het bezit van koloniën) bestaande uit *vrijwilligers en dienstplichtigen*. Art. 181.

Vreemde troepen worden niet dan krachtens eene wet in dienst genomen. Art. 182.

Al de *kosten* voor de legers van het Rijk worden uit 's Rijks kas voldaan. Art. 186.

2° De wet regelt den *verplichten* krijgsdienst, art. 181. Zie de wet Nationale Militie van 19 Aug. 1861, S. 72 met aanvulling en wijzigingen. (Jaarlijksche *loting* der mannelijke ingezetenen, die in het *vorig* jaar op 1 Jan. hun 19de jaar waren ingetreden en in dat jaar voor de militie waren ingeschreven, hoofdst. 3 en 4; — *plaatsvervang*ing en nummerverwisseling geoorloofd, hoofdst. 7; — vrijstelling van den dienst, uitsluiting van den dienst, *onthef*ving vanden werkelijken dienst in bepaalde gevallen; hoofdst. 5, 6, 11).

Aanm. Art. 127 der Wet Nat. Militie luidt: „Aan de *geestelijken* en bedienaren van den Godsdienst bij de erkende kerkgenootschappen, — en aan de *studenten* in de godgeleerdheid, die daartoe aan erkende inrichtingen van onderwijs worden opgeleid, wordt door den Koning, *op hunne aanvrage*, telkens voor één jaar ontheffing van den werkelijken dienst verleend”.

Die *aanvrage* moet volgens Besluit 8 Mei 1862, art. 71, Stbl. 46, jaarlijks tusschen 20 Maart en 1 April met het bewijsstuk worden ingediend bij den Burgemeester der Gemeente, binnen welke men voor de militie is ingeschreven.

Volgens genoemd Besluit art. 68–71 worden beschouwd:

- a. als *geestelijken* of bedienaren van den Godsdienst: subdiakens, diakens en priesters; —

b. als *studenten* in de godgeleerdheid: zij, die met het stellig gebleken voornemen, om zich aan den geestelijken stand te wijden, hunne opleiding tot bedienaren van den godsdienst ontvangen op een der (aangewezen) bisschoppelijke Seminariën.—

3° De dienstplichtigen *ter zee* (zie de wet Nat. Mil. art. 5 en hoofdst. 12) zijn bestemd om te dienen in en buiten Europa. Aan hunnen dienst buiten Europa worden door de wet *voor-deelen* verbonden, Gr. art. 183. (Voor de ingelijfden bij de Militie *te land* duurt de dienst vijf, voor die bij de militie *ter zee* vier jaren. Zie verder Wet Nat. Mil. hoofdst. 12.)

De dienstplichtigen *te land* mogen niet dan met hunne toestemming naar de koloniën en bezittingen van het Rijk in andere werelddeelen worden gezonden. Art. 184.

Aann. 1. De VLOOT telt 670 officieren en 10500 minderen, meest vrijwilligers. Oorlogshavens zijn Nieuwediep en Hellevoetsluis. Ter opleiding tot officier dient het Koninklijk Instituut voor de Marine te Willemsoord (Nieuwediep).

2. Het LEGER bestaat uit de *Nationale Militie* (lotelingen, 5 lichtingen, elke van ten hoogste 11000 man,— en vrijwilligers) en een *staand leger* (aangeworven vrijwilligers, hetzij inboorlingen of vreemdelingen om al naar omstandigheden dienst te doen in of buiten Europa). Een Koninklijk besluit bepaalt jaarlijks voor iedere Provincie, en de Gedeputeerde Staten bepalen voor iedere Gemeente, hoeveel lotelingen er moeten opkomen, om het jaarlijksch contingent van 11000 man aan te vullen.

Alle weerbare mannen van 25–35 jaren behooren tot de SCHUTTERIJEN. Waar deze georganiseerd zijn nl. in grootere gemeenten, heeten zij *dienstdoende* schutterijen, elders *rustende* schutterijen. Zie verder Wet op de Schutterijen; afd. 4 handelt over den *Landstorm*.

Tot opleiding van militairen dienen de Koninklijke Militaire Academie te Breda, de militaire scholen te Delft en te Haarlem, het Instructie-Bataljon te Kampen, de Instructie-Compagnie te Schoonhoven, de Instructie-Batterij te Arnhem, de Pupillenschool te Nieuwersluis, enz.

3. Ons DEFENSIE-SYSTEEM bepaalt zich tot een goed verdedigbare kern des lands, welke gevormd wordt door bijna geheel Noord- en Zuid-Holland met een gedeelte der provincie Utrecht. De voornaamste *natuurlijke* verdedigingsmiddelen zijn het *water* der Zuiderzee en der groote rivieren in verband met een slappen bodem (laagveen). Vestingen zooals Muiden, Weesp, Utrecht, Gorinchem, Woudrichem, Naarden, (welke laatste vesting ook bestemd is, om den vijand in den rug te bestoken), forten en versperringen (torpedo's) in rivieren, riviërmonden en zeegaten zijn de voornaamste *kunstmatige* middelen tot verdediging.

De belangrijke HOLLANDSCHE WATERLINIE loopt van Muiden langs de Vecht en den Vaartschen Rijn tot Gorinchem. Om tijd te winnen voor het *invaderen* (onder water zetten), moet men den vijand *zoolang mogelijk ophouden*.

Dit geschiedt door de *stelling van de Geldersche vallei* en de *Neder-Betuwe*, zich uitstrekkende van de Zuiderzee tot St. Andries; — door de *Zuider-waterlinie*, van St. Andries langs Heusden en de Langstraat tot Geertruidenberg; — en door verschillende forten (bij Lent, Panmerden, Westervoort, enz.), bestemd om den vijand den overgang over de groote rivieren te betwisten.

Gelukt het den vijand Holland binnen te dringen, dan dient als laatste bolwerk onzer onafhankelijkheid de STELLING AMSTERDAM, omgeven in een wijden kring door een rij van forten, wier omstreken zeer snel onder water gezet en wier verbindingen met de zeeën verdedigd kunnen worden.

§ 2.

Van den Waterstaat.

Het toezicht op de wateren, wegen en bruggen is de taak van den Waterstaat.

Voor al voor ons land, dat verreweg het grootste deel zijns waters *kunstmatig* moet loozen, is de zorg voor den goeden loop des waters en de aanwending van gepaste middelen, om de gevaren, welke uit dat element kunnen ontstaan, tegen te gaan, een *hoogst gewichtige* taak.

In de Grondwet hoofdst. 9 is dienaangaande het volgende bepaald:

1° De Koning heeft het *oppertoezicht* over alles wat den waterstaat betreft, enz. art. 189.

Aann. Hieronder wordt begrepen het beheer en het toezicht op alles wat betreft de zeeweringen, duinen, dijken, kaden, waterkeeringen, sluizen, de gemeenschappelijke boezems en hunne waterpeilen, het stellen der watermolens, de verveningen en ontgrondingen, rivieren, bruggen, wegen en publieke werken. Zie Sav. Lohm. Ned. Staatsw. p. 72.

2° Binnen iedere provincie wordt het *toezicht* op de waterstaatswerken, waterschappen, veenschappen en veenpolders uitgeoefend door de *Provinciale Staten*. Zie verder art. 190.

3° De besturen van *waterschappen*, *veenschappen* en *veenpolders* kunnen volgens regels, door de wet te stellen, in het huishoudelijk belang van die instellingen verordeningen maken. Art. 191.

Aann. Ons land is in een aantal WATERSCHAPPEN (polders, waarden, bedijkingen, enz. verdeeld.) Van Zeeuwsch-Vlaanderen tot den Dollard ligt eene aaneenschakeling van grootere en kleinere polders, nl. stukken land met eene kade of een dijk omgeven, zoodat men het buitenwater kan weren en het binnenwater, als 't noodig is, buiten werpen. Het toezicht en het onderhoud van de verschillende waterschappen is in den regel opgedragen aan *ingelanden*, d. i. aan hen, die landerijen bezitten in het waterschap. De ingelanden stellen

uit hun midden een bestuur, den *hoogheerraad*. Bovendien wordt het bestuur over en het toezicht op de dijken uitgeoefend door een lichaam van door ingelanden gekozen personen, de *dijkstoel* genaamd. Dat bestuur bestaat uit het hoofd, den *dijkgraaf*, en de leden, de *heemraden*.

§ 3.

Van het onderwijs.

- I. Na verklaard te hebben, dat het **openbaar onderwijs** een voorwerp is van de aanhoudende zorg der Regeering, bepaalt de Grondwet in *art.* 192 het volgende:

1° De inrichting van het *openbaar* onderwijs wordt, met eerbiediging van ieders godsdienstige begrippen, door de *wet* (infra) geregeld. (Neutraal onderwijs.)

2° Er wordt overal in het Rijk van overheidswege voldoende openbaar *lager* onderwijs gegeven.

3° Het *geven van onderwijs is vrij*, behoudens het *toezicht* der overheid, en *bovendien*, wat het *middelbaar* en *lager* onderwijs betreft, behoudens het onderzoek naar de *bekwaamheid* [examens] en *zedelijkheid* des onderwijzers, (getuigenschrift van zedelijk gedrag, afgegeven door den Burgemeester). Zie wet Lager Onderw. art. 27, 51, 55-66. Wet Middelb. Onderw. 25, 44 en Tit. VI.

- II. Het **onderwijs** is verdeeld in:

1° **Lager Onderwijs**, geregeld bij de Wet van 17 Aug. 1878 S. 127, zooals die gewijzigd is bij *Wet* van 8 Dec. 1889, S. 175.

Men onderscheidt *openbare* en *bijzondere* lagere scholen.

Mits de voorwaarden, in art. 54bis opgesomd, aanwezig zijn, wordt aan de *bijzondere* lagere scholen door het Rijk *subsidie* verleend, volgens denzelfden maatstaf als bij art. 45 aan de gemeente ten behoeve der *openbare* lagere school wordt toegekend.

Het *rijkstoezicht* wordt uitgeoefend door den Minister

van Binnenl. Zaken, en onder zijne bevelen door 3 Inspecteurs, 25 Districts-schoolopzieners en 94 Arrondissements-schoolopzieners. Wet Lager Onderw. tit. 5. Besluit van 22 Jan. 1880, S. 5, enz.

Het *plaatselijk toezicht* wordt uitgeoefend door Burge-meester en Wethouders; de Gemeenteraad kan ook plaatselijke Commissiën van toezicht instellen. Art. 70. 2° **Middelbaar Onderwijs**, geregeld bij de Wet van 2 Mei 1863 S. 50 met latere wijzigingen.

Openbaar middelbaar onderwijs wordt gegeven in Burgerscholen, (Rijks- en Gemeentelijke) Hoogere Burgerscholen, Landbouwscholen en de Politechnische school te Delft (tot opleiding van industriëelen en ingenieurs). Wet Middelb. Ond. tit. II. hoofdst. I en II. Het *toezicht* wordt uitgeoefend door den Minister van Binnenlandsche Zaken en onder zijne bevelen door Inspecteurs en plaatselijke Commissiën.

3° **Hooger Onderwijs**, omvattende 5 faculteiten: Godgeleerdheid, Rechtsgelerdheid, Geneeskunde, Wis- en Natuurkunde, Letteren en Wijsbegeerte, — en geregeld bij de Wet van 28 April 1876, S. 102 met wijzigingen.

Hooger onderwijs wordt gegeven aan de drie Rijks-Universiteiten te Groningen, Utrecht en Leiden, en aan de Gemeentelijke Universiteit te Amsterdam, die alle den doctoralen titel kunnen toekennen; benevens aan de Gymnasiën, die tot de studie aan de hoogeschoolen voorbereiden. Te Amsterdam bestaat nog de Vrije Universiteit, eene particuliere instelling.

Onder Hooger onderwijs worden mede gerekend de **Seminariën**.

TILBURG, 10 Sept. 1892.

P. B. H. VAN EIJL, *pr.*
